Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
J. KOKOTT
fremsat den 26. september 2024[1]

Sag C-393/23

Athenian Brewery SA,
Heineken NV
mod
Macedonian Thrace Brewery SA

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol, Nederlandene))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde på det civil- og handelsretlige område – retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område – forordning (EU) nr. 1215/2012 – specielle kompetenceregler – artikel 8, nr. 1) – flere sagsøgte – snæver forbindelse – artikel 102 TEUF – begrebet virksomhed – moder- og datterselskab – datterselskabets overtrædelse – formodning for, at moderselskabet har bestemmende indflydelse – solidarisk hæftelse – en national konkurrencemyndigheds afgørelse – follow on-erstatningssøgsmål«

I. Indledning

1. Kan en person, der har lidt skade som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne, sagsøge det selskab, der har begået denne overtrædelse, på dets moderselskabs hjemsted i en anden medlemsstat? Dette er det centrale spørgsmål i den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse.

2. Herved får Domstolen lejlighed til at uddybe sin retspraksis vedrørende rækkevidden af det særlige kompetencekriterium baseret på sammenhæng mellem sagerne i artikel 8, nr. 1), i forordning (EU) nr. 1215/2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (herefter »Bruxelles Ia-forordningen«)[2] i forbindelse med overtrædelser af EU-konkurrenceretten (*private enforcement*). Domstolen har allerede i sagen CDC Hydrogen Peroxide[3] fastslået, at dette særlige kompetencekriterium gør det muligt at sagsøge flere deltagere i et kartel, som udgør en overtrædelse af artikel 101 TEUF, på den enes hjemsted, såfremt deres deltagelse forinden er blevet bindende fastslået ved en kommissionsbeslutning (såkaldte follow on-erstatningssøgsmål).

[1] – Originalsprog: tysk.

[2] – Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 12.12.2012 (EUT 2012, L 351, s. 1).

[3] – Dom af 21.5.2015 (C-352/13, EU:C:2015:335).

3. I modsætning til den nævnte sag drejer det sig i den foreliggende sag om, hvorvidt et (datter)selskab, der ifølge en national konkurrencemyndigheds afgørelse har misbrugt sin dominerende stilling på markedet som omhandlet i artikel 102 TEUF, kan sagsøges sammen med sit moderselskab på sidstnævntes hjemsted, som befinder sig i en anden medlemsstat (her Nederlandene) end datterselskabets hjemsted (her Grækenland).

4. I denne sammenhæng ønsker den forelæggende ret oplyst, i hvilket omfang retspraksis vedrørende virksomhedsbegrebet i artikel 101 TEUF og 102 TEUF og ansvarstilregnelse inden for en økonomisk enhed har indvirkning på fordelingen af retternes kompetence i henhold til Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1). Domstolen har nemlig i denne retspraksis anerkendt en afkræftelig formodning for, at et moderselskab udøver bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed, når det ejer (næsten) 100% af aktiekapitalen i datterselskabet (herefter »kontrolformodningen«), således at datterselskabets overtrædelse kan tilregnes moderselskabet og sidstnævnte kan holdes solidarisk ansvarligt for denne overtrædelse [4].

II. Retsforskrifter

A. Bruxelles Ia-forordningen

5. 15., 16. og 21. betragtning til Bruxelles Ia-forordningen har følgende ordlyd:

»(15) Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium. Dette kompetencekriterium bør altid kunne gøres gældende, undtagen i enkelte velafgrænsede tilfælde, hvor det på grund af tvistens genstand eller af hensyn til parternes aftalefrihed er berettiget at lægge et andet tilknytningsmoment til grund. For at gøre de fælles regler mere gennemsigtige og undgå kompetencekonflikter bør juridiske personers bopæl defineres selvstændigt.

(16) Som kompetencekriterium bør sagsøgtes bopæl suppleres med alternative kriterier baseret på en sags nære tilknytning til en bestemt ret eller på hensynet til god retspleje. Kriteriet nær tilknytning bør tjene til at skabe retssikkerhed og undgå muligheden for, at sagsøgte indstævnes for en ret i en medlemsstat, som vedkommende ikke med rimelighed kunne forudse. Dette er navnlig vigtigt i tvister angående forpligtelser uden for kontrakt, der er opstået i forbindelse med krænkelser af privatlivets fred og af individets rettigheder, herunder ærekrænkelser.

[…]

(21) Af hensyn til en harmonisk retspleje er det nødvendigt at mindske risikoen for parallelle retssager mest muligt og undgå, at der træffes indbyrdes uforenelige retsafgørelser i forskellige medlemsstater. Der bør være en klar, effektiv mekanisme til at afgøre tilfælde af litis pendens og indbyrdes sammenhængende krav og til at afhjælpe problemer som følge af forskellene mellem de enkelte medlemsstaters lovgivning med hensyn til, på hvilket tidspunkt en sag anses for anlagt. Med henblik på anvendelsen af denne forordning bør dette tidspunkt defineres selvstændigt.«

[4] – Fast retspraksis siden dom af 10.9.2009, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen (C-97/08 P, EU:C:2009:536, præmis 54 ff.).

6. Bruxelles Ia-forordningens artikel 4, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Med forbehold af denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«

7. Bruxelles Ia-forordningens artikel 5, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Personer, der har bopæl på en medlemsstats område, kan kun sagsøges ved retterne i en anden medlemsstat i medfør af de regler, der er fastsat i dette kapitels afdeling 2-7.«

8. Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), fastsætter en særlig international kompetence:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan endvidere sagsøges:

1) såfremt der er flere sagsøgte, ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har bopæl, forudsat at kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige retsafgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig

[…]«

B. Forordning nr. 1/2003

9. Artikel 16, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82[5] har følgende ordlyd:

»Når de nationale domstole i henhold til traktatens artikel 81 eller 82 træffer afgørelse om aftaler, vedtagelser eller praksis, som allerede er genstand for en kommissionsbeslutning, kan de ikke træffe afgørelser, der er i strid med den beslutning, som Kommissionen har truffet. De skal ligeledes undgå at træffe afgørelser, som vil være i strid med en beslutning, som Kommissionen har til hensigt at træffe i en procedure, som den har indledt. Med henblik herpå kan de nationale domstole vurdere, om det er nødvendigt at udsætte sagen. Disse forpligtelser berører ikke rettighederne og forpligtelserne efter traktatens artikel 234.«

C. Direktiv 2014/104

10. Artikel 2, nr. 2) og 3), i direktiv 2014/104/EU om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret[6] definerer begreberne »overtræder« og »national konkurrenceret« således:

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

[5] – Rådets forordning af 16.12.2002 (EFT 2003, L 1, s. 1).

[6] – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 26.11.2014 (EUT 2014, L 349, s. 1).

2) »overtræder«: den virksomhed eller virksomhedssammenslutning, der har begået overtrædelsen af konkurrenceretten

3) »national konkurrenceret«: bestemmelser i national ret, som overvejende forfølger de samme mål som artikel 101 og 102 i TEUF, og som anvendes på samme sag og parallelt med EU-konkurrenceretten i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003, undtagen bestemmelser i national ret, der pålægger fysiske personer strafferetlige sanktioner, medmindre sådanne strafferetlige sanktioner er den måde, hvorpå de konkurrenceregler, der finder anvendelse på virksomheder, håndhæves

[…]«

11. Artikel 3, stk. 1, i direktiv 2014/104 vedrører retten til fuld erstatning:

»Medlemsstaterne sikrer, at enhver fysisk eller juridisk person, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af konkurrenceretten, kan kræve og opnå fuld erstatning for denne skade.«

12. Artikel 9 i direktiv 2014/104 vedrører retsvirkningerne af de nationale konkurrencemyndigheders afgørelser:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at når en national konkurrencemyndighed eller appelret har truffet en endelig afgørelse om overtrædelse af konkurrenceretten, anses den for at være uomtvistelig med henblik på et erstatningssøgsmål, der er indbragt for deres nationale retter i henhold til artikel 101 eller 102 i TEUF eller i henhold til national konkurrenceret.

2. Medlemsstaterne sikrer, at en endelig afgørelse som omhandlet i stk. 1, der træffes i en anden medlemsstat, efter national ret, kan forelægges for deres nationale retter, i det mindste som prima facie-bevis for, at der er sket en overtrædelse af konkurrenceretten, og, hvis det er relevant, kan vurderes sammen med andre beviser, som parterne fremlægger.

3. Denne artikel berører ikke nationale retters rettigheder og forpligtelser i henhold til artikel 267 i TEUF.«

III. Faktiske omstændigheder og anmodningen om præjudiciel afgørelse

13. Hovedsagen vedrører en tvist mellem Macedonian Thrace Brewery SA (herefter »MTB«) på den ene side og Athenian Brewery SA (herefter »AB«) og dettes (moder-)moder-moderselskab Heineken NV (herefter »Heineken«) på den anden side. Heineken har hjemsted i Nederlandene, mens AB har hjemsted i Grækenland. Alligevel ønsker MTB at holde både AB og Heineken solidarisk ansvarlige ved de nederlandske domstole for den skade, som MTB efter eget udsagn har lidt som følge af en overtrædelse af artikel 102 TEUF begået af AB på det græske ølmarked.

14. MTB er et bryggeri med hjemsted i Grækenland, som er aktivt på det græske ølmarked. AB er en del af Heineken-koncernen og er ligeledes aktivt i Grækenland. Heineken fastlægger ganske vist Heineken-koncernens strategi og målsætninger, men udfører ikke selv operativ virksomhed i Grækenland. Heineken ejede i den periode, der er relevant for denne sag, indirekte ca. 98,8% af aktiekapitalen i AB.

15. Ved afgørelse af 19. september 2014 fastslog den græske konkurrencemyndighed, at AB i perioden fra september 1998 til den 14. september 2014 havde misbrugt sin dominerende økonomiske stilling på det græske ølmarked, og kvalificerede dette som en samlet og vedvarende overtrædelse af artikel 102 TEUF og artikel 2 i den græske konkurrencelov.

16. MTB havde ganske vist anmodet den græske konkurrencemyndighed om at inddrage Heineken i undersøgelsen. I sin afgørelse anførte den græske konkurrencemyndighed imidlertid, at den ikke så nogen grund til at gøre dette. Den påpegede bl.a., at det ikke var påvist, at Heineken havde deltaget direkte i de konstaterede overtrædelser, og at der heller ikke forelå særlige omstændigheder, som nødvendigvis gav anledning til at formode, at Heineken havde udøvet en bestemmende indflydelse på AB. Konkurrencemyndigheden udtalte sig ikke om kontrolformodningen.

17. MTB nedlagde for Rechtbank Amsterdam (retten i første instans i Amsterdam, Nederlandene) påstand om, at det blev fastslået, at Heineken og AB hæftede solidarisk for den førnævnte overtrædelse på det græske ølmarked og var forpligtet til at betale fuld erstatning som solidariske skyldnere til MTB for den skade, MTB havde lidt som følge af denne overtrædelse. Heineken og AB nedlagde samtidig påstand om, at Rechtbank Amsterdam (retten i første instans i Amsterdam) erklærede sig inkompetent til at pådømme søgsmålet mod AB. Rechtbank (ret i første instans) tog denne påstand til følge og erklærede, at den ikke var kompetent til at pådømme søgsmålet mod AB.

18. Gerechtshof Amsterdam (appeldomstolen i Amsterdam, Nederlandene) ophævede som appelinstans Rechtbank Amsterdams (retten i første instans i Amsterdam) dom og forkastede Heinekens og AB's påstand. Heineken og AB har herefter iværksat kassationsappel ved den forelæggende ret, Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol, Nederlandene).

19. Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol) har udsat sagen og forelagt Domstolen følgende to spørgsmål til præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF.

»1) Skal retten i den retskreds, hvor moderselskabet har hjemsted, i et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede ved vurderingen af sin kompetence som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), med hensyn til datterselskabet, som har hjemsted i en anden medlemsstat, for så vidt angår det i denne bestemmelse fastsatte krav om en snæver forbindelse lægge den i den materielle konkurrenceret anerkendte formodning for, at moderselskabet har bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske aktivitet, til grund?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, hvordan skal det kriterium, der er fastsat i Kolassa[-dommen] (C-375/13, EU:C:2015:37) og dommen i sagen Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449), da konkretiseres? Er det i dette tilfælde, hvor det bestrides, at moderselskabet har bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske aktivitet, tilstrækkeligt til, at det kan lægges til grund, at retten har kompetence med hensyn til datterselskabet som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), at det ikke på forhånd kan anses for udelukket, at der forelå en sådan bestemmende indflydelse?«

IV. Retlig bedømmelse

20. Den forelæggende ret ønsker oplyst, om den inden for konkurrenceretten anerkendte kontrolformodning, som er beskrevet i punkt 4 i dette forslag til afgørelse, hvorefter der er en afkræftelig formodning for, at et moderselskab udøver bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed, hvis det ejer (næsten) 100% af aktiekapitalen i dette datterselskab, skal lægges til grund ved vurderingen af den internationale kompetence i henhold til Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1). Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, ønsker retten endvidere oplyst, hvilket kriterium der skal anvendes, når den sagsøgte bestrider, at moderselskabet har udøvet bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed.

21. Disse spørgsmål er opstået i forbindelse med hovedsagen, eftersom det kun er Heineken med hjemsted i Nederlandene, der har sit værneting som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 4, stk. 1, ved de nederlandske domstole, og ikke AB, som er hjemmehørende i Grækenland. AB kan imidlertid sagsøges sammen med Heineken i Nederlandene, hvis kravene mod Heineken og AB er »snævert forbundne« som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1). Den forelæggende ret er derfor i tvivl om, i hvilket omfang kontrolformodningen, som er støttet på, at Heineken ejer næsten 100% af aktiekapitalen i AB, kan anvendes som begrundelse for, at der foreligger en sådan snæver forbindelse.

22. Det centrale spørgsmål er altså, om og i hvilket omfang kontrolformodningen skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af den internationale kompetence, og i hvilket omfang det skal prøves, om denne formodning er blevet afkræftet (herom under B og C).

23. Med henblik på at kunne undersøge kontrolformodningens mulige indvirkninger på fortolkningen af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), skal der kort redegøres for denne forordnings mening og formål samt dens funktion inden for EU-konkurrenceretten (herom under A).

A. Begrebet virksomhed, »økonomisk enhed« og en afkræftelig kontrolformodning i henhold til artikel 101 TEUF og 102 TEUF

24. Det følger af fast retspraksis, at begrebet »virksomhed«, dvs. ophavsmanden til en overtrædelse i henhold til artikel 101 TEUF og 102 TEUF, betegner en »økonomisk enhed«, som kan bestå af flere fysiske eller juridiske personer [7].

25. Når en sådan økonomisk enhed overtræder EU-konkurrencereglerne, påhviler det den ifølge princippet om personligt ansvar at stå til regnskab for overtrædelsen [8]. En sådan overtrædelse skal imidlertid tilregnes en juridisk person, der kan pålægges bøder eller blive sagsøgt ved et erstatningssøgsmål. Derfor kan anvendelsen af begrebet »virksomhed« henholdsvis begrebet »økonomisk enhed«, føre til et solidarisk ansvar mellem de fysiske eller juridiske personer, der udgjorde den pågældende økonomiske enhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået [9].

[7] – Jf. dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 105), af 27.4.2017, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen (C-516/15 P, EU:C:2017:314, præmis 48), og af 10.9.2009, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen (C-97/08 P, EU:C:2009:536, præmis 55).

[8] – Dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 106 og den deri nævnte retspraksis).

[9] – Jf. i denne retning dom af 6.10.2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 44 ff.), og af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 107).

26. Ifølge Domstolens praksis udgør juridisk selvstændige personer, som er organiseret i form af en koncern, en og samme virksomhed, hvis de ikke selvstændigt bestemmer deres adfærd på det pågældende marked, men de navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser, der forener dem med et moderselskab, i denne henseende er underlagt virkningerne af denne ledelsesmæssige enheds faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse [10].

27. Den kontrolformodning, der er omhandlet i punkt 4 i dette forslag til afgørelse, vedrører det særlige tilfælde, hvor der er en (afkræftelig) formodning for, at et moderselskab, som *direkte* eller *indirekte* besidder (næsten) hele kapitalen i datterselskabet, udøver en bestemmende indflydelse [11]. Denne formodning gælder altså ikke blot i det direkte forhold mellem moderselskabet og datterselskabet, men også, som i den foreliggende sag, i det indirekte forhold mellem (moder-)moder-moderselskabet og (datter-)datter-datterselskabet [12]. Jeg vil derfor i det følgende kun anvende betegnelserne moder- og datterselskab.

28. Som Kommissionen med rette har påpeget, skal denne kontrolformodning i overensstemmelse med retspraksis ikke blot gælde på området for Kommissionen og de nationale myndigheders håndhævelse af EU-konkurrencereglerne (*public enforcement*), men også for erstatningssøgsmål vedrørende tilsidesættelser af disse regler (*private enforcement*). Begge udgør en integrerende del af ordningen for gennemførelse af EU-konkurrencereglerne [13]. Begrebet »virksomhed« som omhandlet i artikel 101 TEUF og 102 TEUF skal i denne henseende fortolkes strengt [14]. Det samme må gælde kontrolformodningen, som er udviklet i retspraksis vedrørende virksomhedsbegrebet.

29. Moderselskabet kan dog afkræfte kontrolformodningen ved at påvise, at det ikke gav datterselskabet instrukser, mens overtrædelsen fandt sted, og heller ikke – hverken direkte eller indirekte – deltog i vedtagelsen af datterselskabets beslutninger om den pågældende økonomiske aktivitet [15].

30. Hvis kontrolformodningen ikke bekræftes, skal konkurrencemyndigheden eller sagsøgeren påvise, at moderselskabet, navnlig ved at give instrukser, faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed, mens overtrædelsen fandt sted [16].

31. Formodningen medfører således en omvending af bevisbyrden til fordel for den skadelidte, som kræver erstatning, og til ugunst for det sagsøgte moderselskab [17]. Den forenkler den skadelidtes håndhævelse af sine rettigheder og forøger herved samtidig virkningen af EU-konkurrencereglerne. Erstatningssøgsmål bidrager nemlig også til at afskrække virksomheder fra konkurrencefordrejende adfærd og dermed til opretholdelsen af en effektiv konkurrence inden for Unionen [18].

[10] – Jf. dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 108 og den deri nævnte retspraksis).

[11] – Dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 109 og 110 og den deri nævnte retspraksis).

[12] – Jf. i denne retning dom af 20.1.2011, General Química m.fl. mod Kommissionen (C-90/09 P, EU:C:2011:21, præmis 86 ff.).

[13] – Jf. dom af 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions m.fl. (C-724/17, EU:C:2019:204, præmis 45), og af 6.10.2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 37).

[14] – Jf. dom af 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions m.fl. (C-724/17, EU:C:2019:204, præmis 47), og af 6.10.2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 38); jf. i denne retning også generaladvokat Emilious forslag til afgørelse MOL (C-425/22, EU:C:2024:131, punkt 65).

[15] – Jf. i denne retning dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 112). Jf. vedrørende spørgsmålet om formodningens afkræftelighed allerede dom af 8.5.2013, Eni mod Kommissionen (C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

[16] – Dom af 25.3.2021, Deutsche Telekom mod Kommissionen (C-152/19 P, EU:C:2021:238, præmis 74 ff.).

[17] – Jf. i denne retning dom af 12.5.2022, Servizio Elettrico Nazionale m.fl. (C-377/20, EU:C:2022:379, præmis 114 og 123).

[18] – Jf. i denne retning dom af 6.10.2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, præmis 35 og 36 og den deri nævnte retspraksis).

32. Jeg vil nu undersøge, om og i hvilket omfang kontrolformodningen har betydning for fortolkningen af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8 (det første præjudicielle spørgsmål).

B. Det første præjudicielle spørgsmål: kontrolformodningens betydning for anvendelsen af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1)

1. Begrebet »snæver forbindelse« i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1)

33. Bruxelles Ia-forordningens artikel 8 fastsætter – som supplement til det almindelige værneting i den medlemsstat, hvor den sagsøgte har bopæl (Bruxelles Ia-forordningens artikel 4, stk. 1) – særlige kompetencekriterier baseret på sammenhæng mellem sagerne.

34. I henhold til Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), kan en person, der har bopæl på en medlemsstats område, såfremt der er flere sagsøgte, sagsøges ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte, den såkaldte »ankersagsøgte«, har bopæl. Dette gælder dog kun, såfremt kravene er så »snævert forbundne«, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig. Dette har til formål at undgå uforenelige retsafgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.

35. Spørgsmålet om, under hvilke betingelser der kan foreligge en sådan snæver forbindelse, skal afgøres ud fra Bruxelles Ia-forordningens mål og opbygning [19]. Det påhviler den nationale ret at bedømme, om der i det konkrete tilfælde er en sådan sammenhæng mellem de forskellige sager [20].

36. I det følgende vil jeg indledningsvis redegøre for, at kravene er snævert forbundne, hvis moderselskabet og datterselskabet hæfter solidarisk for en overtrædelse (herom under 2). Herefter vil jeg forklare, hvorfor en sådan snæver forbindelse ofte allerede foreligger, hvis det i første omgang kun er kontrolformodningen, som bekræftes, dvs. hvis moderselskabet direkte eller indirekte besidder (næsten) hele aktiekapitalen i datterselskabet, uden at det er blevet endeligt afklaret, om de hæfter solidarisk, eller om kontrolformodningen er afkræftelig (herom under 3).

2. Moderselskabets og datterselskabets solidariske hæftelse som et tilfælde, hvor Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), finder anvendelse

37. Formålet med Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), er ifølge 16. og 21. betragtning til forordningen at fremme god retspleje, at mindske risikoen for parallelle retssager mest muligt og undgå, at der træffes indbyrdes uforenelige retsafgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig [21].

[19] – Jf. i denne retning vedrørende artikel 6, nr. 1), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1) (herefter »Bruxelles I-forordningen«), dom af 13.7.2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, præmis 29 og 30); jf. også vedrørende artikel 6, nr. 1), i Bruxelleskonventionen af 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978, L 304, s. 77) (herefter »Bruxelleskonventionen«), dom af 27.9.1988, Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, præmis 10).

[20] – Jf. i denne retning vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 12.7.2012, Solvay (C-616/10, EU:C:2012:445, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

[21] – Dom af 7.9.2023, Beverage City Polska (C-832/21, EU:C:2023:635, præmis 34). Jf. vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 12.7.2012, Solvay (C-616/10, EU:C:2012:445, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).

38. Hertil er det imidlertid ikke tilstrækkeligt, at der er risiko for divergens i løsningen af tvister. Denne divergens skal ydermere foreligge i forhold til samme retlige og faktiske situation [22].

39. Tilsvarende finder Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), anvendelse i tilfælde af et stort antal sagsøgte, såfremt forskellige virksomheder har deltaget på forskellig måde geografisk og tidsmæssigt i en sammenhængende og vedvarende overtrædelse af artikel 101 TEUF, som er fastslået i en kommissionsbeslutning, og sagsøges som solidariske skyldnere ved et erstatningssøgsmål. Under disse omstændigheder foreligger der den samme retlige og faktiske situation, således at alle berørte virksomheder kan sagsøges på en ankersagsøgts hjemsted [23].

40. Der foreligger så meget desto mere den samme retlige og faktiske situation, hvis både moderselskabet og datterselskabet som solidariske skyldnere [24] holdes ansvarlige for en overtrædelse af artikel 102 TEUF, eftersom de udgør en økonomisk enhed, altså en og samme »virksomhed«. Også i dette tilfælde foreligger der nemlig de samme faktiske omstændigheder, nemlig den af datterselskabet begåede overtrædelse, som (navnlig i kraft af kontrolformodningen) tilregnes moderselskabet, som om det selv havde begået den. Kravene mod moder- og datterselskabet hviler dermed på de samme faktiske omstændigheder, som begrunder hæftelsen. Eftersom begge krav vedrører den samme overtrædelse af artikel 102 TEUF, foreligger der den samme retlige situation med hensyn til de faktiske omstændigheder, som begrunder hæftelsen. Der er derfor risiko for modstridende afgørelser, hvis forskellige retter separat tager stilling til moderselskabets og datterselskabets hæftelse.

3. Kontrolformodningens betydning for anvendelsen af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1)

41. Dette rejser imidlertid det yderligere spørgsmål, om der også kan foreligge en snæver forbindelse som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), når moder- og datterselskabets solidariske hæftelse for overtrædelsen endnu ikke er fastslået. Dette kan navnlig være tilfældet i forbindelse med såkaldte *stand alone*-søgsmål, der til forskel fra *follow on* -søgsmål ikke er støttet på en (bindende) afgørelse truffet af en konkurrencemyndighed, det være sig Kommissionen (artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 1/2003) eller en national myndighed (artikel 9 i direktiv 2014/104). Desuden kan moder- og datterselskabets solidariske hæftelse også være uvis, såfremt der ganske vist foreligger en afgørelse fra en konkurrencemyndighed, men denne kun fastslår, at det ene af de deltagende selskaber har begået overtrædelsen. I den foreliggende sag følger AB's og Heinekens solidariske hæftelse ikke af den græske konkurrencemyndigheds afgørelse, eftersom denne kun fastslog AB's overtrædelse og ikke inddrog Heineken i undersøgelsen. Derfor foreligger der kun et follow on-søgsmål i forhold til AB og ikke i forhold til Heineken.

42. Er kravene mod moder- og datterselskabet under sådanne omstændigheder kun snævert forbundne, såfremt moderselskabets bestemmende indflydelse er ubestridt eller bevist på det tidspunkt, hvor kompetencen undersøges i henhold til Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1)? Eller finder denne bestemmelse også anvendelse, hvis den bestemmende indflydelse

[22] – Jf. i denne retning dom af 7.9.2023, Beverage City Polska (C-832/21, EU:C:2023:635, præmis 28). Jf. vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 27.9.2017, Nintendo (C-24/16 og C-25/16, EU:C:2017:724, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

[23] – Jf. således vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 21 og 33).

[24] – Jenard-rapporten anfører solidarisk hæftelse som et typisk eksempel på en forbindelse mellem kravene mod de enkelte sagsøgte, jf. rapport fra P. Jenard om konventionen af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1979, C 59, s. 1 og 26).

ganske vist ikke er påvist, men der på grundlag af kontrolformodningen foreligger en (afkræftelig) formodning herfor, eftersom moderselskabet direkte eller indirekte ejer næsten hele aktiekapitalen i datterselskabet? Må det omvendt afvises, at der foreligger en snæver forbindelse som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), hvis moderselskabet fremlægger elementer med henblik på at afkræfte kontrolformodningen?

43. Jeg vil i det følgende redegøre for, hvorfor det forhold, at moderselskabet besidder (næsten) hele aktiekapitalen i datterselskabet – som ligger til grund for kontrolformodningen – udgør et så væsentligt indicium for en snæver forbindelse mellem kravene mod moder- og datterselskabet, at der sædvanligvis ikke er behov for yderligere indicier for at fastslå, at denne snævre forbindelse foreligger [herom under a)]. Denne fortolkning tilsidesætter ikke kravet om, at det skal være forudsigeligt, hvilken ret der er internationalt kompetent [herom under b)]. Endvidere sikrer den den effektive virkning af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), uden at sagsøgeren kan bebrejdes at udvise en adfærd, som udgør misbrug [herom under c)].

a) Besiddelse af (næsten) hele aktiekapitalen som et væsentligt indicium for, at der foreligger en snæver forbindelse

44. Bruxelles Ia-forordningen fastsætter ikke udtrykkeligt omfanget af de nationale retters kontrolforpligtelser ved undersøgelsen af deres internationale kompetence [25]. Der er tale om et forhold i national procesret, som ikke er blevet samordnet ved Bruxelles Ia-forordningen [26]. Anvendelsen af de relevante nationale bestemmelser må imidlertid ikke bringe den effektive virkning af denne forordning i fare [27].

45. Domstolen har i denne forbindelse med rette fastslået, at retssikkerhedshensyn kræver, at den nationale ret, som har fået en sag forelagt, uden vanskeligheder kan tage stilling til, om den er kompetent, uden at skulle undersøge sagen i realiteten [28]. På dette tidspunkt undersøger den ret, for hvilken sagen verserer, hverken, om søgsmålet kan antages til realitetsbehandling, eller søgsmålets begrundelse, men identificerer alene tilknytningsmomenterne til den stat, hvor retten er beliggende, som kan begrunde dens kompetence i medfør af den relevante bestemmelse [29]. De nationale processuelle regler skal dog gøre det muligt for den forelæggende ret at undersøge spørgsmålet om den internationale kompetence i lyset af alle de oplysninger, som den råder over, herunder i givet fald sagsøgtes anfægtelser [30].

46. Den omstændighed, at moderselskabet ejer næsten hele aktiekapitalen i datterselskabet, således at kontrolformodningen bekræftes, er et væsentligt indicium for, at der foreligger en snæver forbindelse mellem kravene mod disse selskaber som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1).

[25] – Jf. analogt vedrørende Bruxelles I-forordningen dom af 10.3.2016, Flight Refund (C-94/14, EU:C:2016:148, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

[26] – Jf. analogt vedrørende Bruxelles I-forordningen dom af 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 60).

[27] – Jf. analogt vedrørende Bruxelles I-forordningen dom af 10.3.2016, Flight Refund, (C-94/14, EU:C:2016:148, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

[28] – Dom af 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).

[29] – Jf. i denne retning dom af 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

[30] – Jf. i denne retning dom af 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 45 og 46 og den deri nævnte retspraksis).

47. I et sådant tilfælde er der nemlig stor sandsynlighed for, at moder- og datterselskabet hæfter solidarisk for den overtrædelse, som sidstnævnte har begået. Kontrolformodningen hviler nemlig netop på den antagelse, at moderselskabet udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed, hvis moderselskabet ejer næsten hele aktiekapitalen i datterselskabet [31]. I denne henseende er det endvidere, således som det fremgår af mangeårig retspraksis siden Akzo Nobel-dommen [32], yderst vanskeligt for moderselskabet at føre det modbevis, der kræves for at afkræfte formodningen [33].

48. Derfor er det ikke påkrævet, at retten med henblik på at fastslå, om der foreligger en snæver forbindelse som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), prøver de faktiske omstændigheder og beviser, som moderselskabet forelægger med henblik på at afkræfte kontrolformodningen. Det er heller ikke påkrævet, at den prøver, om moderselskabet faktisk har udøvet en bestemmende indflydelse på datterselskabet. Dette har derimod først betydning i forbindelse med søgsmålets begrundelse.

49. Kontrolformodningen skal således ikke som sådan anvendes uændret i forbindelse med undersøgelsen af kompetencen. Kompetencereglen i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), kræver nemlig ikke, at moderselskabet har udøvet en bestemmende indflydelse på datterselskabet, men forudsætter blot en snæver forbindelse mellem kravene. Først ved prøvelsen af begrundelsen skal moderselskabets bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed påvises, for at moderselskabet hæfter, hvorfor det først er på dette tidspunkt, at kontrolformodningen som sådan og den heraf følgende omvending af bevisbyrden har betydning.

50. Det forhold, at moderselskabet ejer næsten hele aktiekapitalen i datterselskabet, medfører altså på den ene side med hensyn til realiteten, at moderselskabets bestemmende indflydelse formodes, og medfører på den anden side med hensyn til kompetencereglerne, at kravene mod moder- og datterselskabet er snævert forbundne.

51. Derfor kan den indvending, at kontrolformodningen er uafkræftelig i forbindelse med undersøgelsen af kompetencen, hvis den på dette tidspunkt påberåbes som begrundelse for, at der foreligger en snæver forbindelse som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), heller ikke tages til følge. I forbindelse med kompetencen er det nemlig et andet kriterium, der undersøges. Det skal i forbindelse med undersøgelsen af kompetencen slet ikke afgøres, om der faktisk foreligger en bestemmende indflydelse.

b) Forudsigeligheden af, hvilket ret der er internationalt kompetent

52. Denne fortolkning er i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet. Dette princip kræver, at den specielle kompetenceregel fortolkes således, at en normalt velunderrettet person med rimelighed kan forudse, ved hvilken ret ud over retten i den stat, hvor han har bopæl, han kan blive sagsøgt [34]. Endvidere kræver retssikkerhedshensyn, at den nationale ret, som har fået en sag forelagt, kan tage stilling til, om den er kompetent, uden at skulle undersøge sagen i realiteten [35].

[31] – Jf. i denne retning dom af 27.1.2021, The Goldman Sachs Group mod Kommissionen (C-595/18 P, EU:C:2021:73, præmis 32 og 35).

[32] – Dom af 10.9.2009, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen (C-97/08 P, EU:C:2009:536, præmis 54 ff.).

[33] – Jf. dom af 29.9.2011, Arkema mod Kommissionen (C-520/09 P, EU:C:2011:619, præmis 37 ff.), og af 8.5.2013, Eni mod Kommissionen (C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 68).

[34] – Jf. vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 13.7.2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, præmis 24 og 25).

[35] – Dom af 3.7.1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, præmis 27), og af 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 61).

53. Det vil ikke gøre det uforudsigeligt, hvilken ret der er kompetent, hvis det forhold, at moderselskabet direkte eller indirekte ejer (næsten) hele aktiekapitalen i datterselskabet, anses for at være tilstrækkeligt til, at den snævre forbindelse, som kræves i henhold til Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), foreligger i et tilfælde som i hovedsagen. Der er nemlig for de sagsøgte (moder- og datter-)selskaber tale om et klart og enkelt kriterium, der let kan efterprøves af både dem selv og af den ret, for hvilken sagen verserer.

54. Det ville forholde sig anderledes, hvis det var påkrævet at påvise moderselskabets bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed for at begrunde kompetencen. Dette ville allerede på dette stadium i proceduren kræve en omfattende og i visse tilfælde kompleks undersøgelse og bedømmelse af faktiske omstændigheder og beviser, hvis udfald netop ikke ville udvise en høj grad af forudsigelighed for parterne som omhandlet i 15. betragtning til Bruxelles Ia-forordningen. Dette ville være til ugunst for den skadelidte sagsøger, der bærer risikoen for, at søgsmålet afvises af formalitetsgrunde.

55. Efter min opfattelse forudsætter den tilstrækkelige forudsigelighed heller ikke, at det forinden ved en bindende kommissionsbeslutning er blevet fastslået, at moder- og datterselskabet hæfter solidarisk for eventuelle bøder. Spørgsmålet om, hvorvidt en kompetenceregel, som gør det lettere for den skadelidte at håndhæve sine rettigheder, finder anvendelse i forbindelse med *private enforcement*, kan ikke afhænge af, om Kommissionen forinden har handlet.

56. Endvidere er der netop i et tilfælde, hvor overtrædelsen ikke er blevet fastslået ved en kommissionsbeslutning med bindende virkning i alle medlemsstater i henhold til artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 1/2003, risiko for modstridende afgørelser, når forskellige retter tager stilling til erstatningskravene mod moder- og datterselskabet. Hvis en national konkurrencemyndighed f.eks., som i den foreliggende sag, forinden har fastslået, at der foreligger en hæftelse (i det mindste for datterselskabet), er denne afgørelse i henhold til artikel 9, stk. 1, i direktiv 2014/104 kun bindende for retterne i den pågældende medlemsstat, mens andre retter i medlemsstaterne, såsom her de nederlandske retter, kun skal tage hensyn hertil som prima facie-bevis (artikel 9, stk. 2, i direktiv 2014/104).

57. I denne forbindelse er der risiko for modstridende afgørelser, når forskellige retter i medlemsstaterne skal behandle krav mod moder- og datterselskabet, både med hensyn til det forudgående spørgsmål om, hvorvidt der overhovedet foreligger en overtrædelse, og med hensyn til det efterfølgende spørgsmål om tilregnelse og hæftelsens omfang.

c) Intet misbrug henholdsvis ingen ukorrekt anvendelse af kompetencekriteriet

58. Den ovenfor anførte fortolkning af Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), muliggør en enkel undersøgelse af kompetencen. Desuden gør de det lettere for den skadelidte at håndhæve sine erstatningskrav processuelt, netop fordi det på grundlag af kontrolformodningen er sandsynligt, at moder- og datterselskabet hæfter solidarisk.

59. Der kan kun være tale om, at sagsøgeren anvender en fremgangsmåde, som er udtryk for misbrug, eller om en ukorrekt anvendelse af kompetencekriteriet, hvis søgsmålet mod den ankersagsøgte er åbenbart ugrundet og derfor kun kan have til formål at unddrage den anden

sagsøgte værnetinget i dennes bopælsmedlemsstat[36]. Hvis der foreligger en snæver forbindelse som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), kan det kun undtagelsesvis konstateres, at der er tale om en sådan ukorrekt anvendelse, hvis der er tilstrækkelige indicier, der gør det muligt at fastslå, at sagsøgeren kunstigt har skabt eller søgt at opretholde betingelserne for anvendelse af denne bestemmelse[37]. Herfor er det ikke tilstrækkeligt, at søgsmålet mod den ankersagsøgte (muligvis) forekommer at være grundløst. Derimod skal det på tidspunktet for sin anlæggelse fremstå åbenlyst grundløst eller kunstigt eller helt uden virkelig interesse for sagsøgeren[38]. Dette kunne f.eks. tænkes, hvis moderselskabet på grund af omstændighederne i det konkrete tilfælde til trods for kontrolformodningen åbenbart ikke har udøvet bestemmende indflydelse på datterselskabet og det derfor på forhånd kan udelukkes, at moderselskabet også hæfter. Det vil formentlig kun forholde sig således i sjældne undtagelsestilfælde.

60. Hvis den skadelidte også sagsøger det græske datterselskab på det nederlandske moderselskabs hjemsted og dermed unddrager datterselskabet værnetinget i dets hjemstat, udgør dette ikke en sådan ukorrekt anvendelse. Såfremt de sagsøgte har hjemsted i forskellige medlemsstater, tillader Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), sagsøgeren at vælge, ved hvilket værneting søgsmålet anlægges[39]. Denne valgmulighed indebærer, at sagsøgeren kan få sagen prøvet ved den domstol, der er i bedst overensstemmelse med hans interesser[40].

61. Derfor er det også uvæsentligt, hvis der foreligger en nærmere tilknytning til et andet værneting, f.eks. fordi overtrædelsen udelukkende har fundet sted på det græske ølmarked og det kun er det græske datterselskab, der nævnes som gerningsmand til overtrædelsen i den græske konkurrencemyndigheds afgørelse. Kompetenceregler kræver nemlig principielt[41] ikke den *nærmeste* tilknytning, men derimod blot en *nær* tilknytning, hvilket i den foreliggende sag allerede er sikret ved kriteriet om en »snæver forbindelse« i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1). Dette bekræftes af 16. betragtning til Bruxelles Ia-forordningen, hvorefter sagsøgtes bopæl som kompetencekriterium bør suppleres med alternative kriterier baseret på en sags nære tilknytning til en bestemt ret.

C. Det andet præjudicielle spørgsmål

62. Med det andet præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det, såfremt moderselskabet bestrider, at det har udøvet en bestemmende indflydelse på datterselskabets økonomiske virksomhed, er tilstrækkeligt til, at det kan lægges til grund, at

[36] – Jf. analogt vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis), og vedrørende Bruxelleskonventionens artikel 6, nr. 1), dom af 27.9.1988, Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, præmis 9).

[37] – Jf. analogt vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), dom af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 29).

[38] – Jf. vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6, nr. 1), generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302, punkt 66).

[39] – Jf. i denne retning vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6 generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302, punkt 52) og generaladvokat Jääskinens forslag til afgørelse CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, punkt 89).

[40] – Jf. i denne retning vedrørende Bruxelles I-forordningens artikel 6 generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302, punkt 52) og generaladvokat Jääskinens forslag til afgørelse CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, punkt 89).

[41] – Den eneste undtagelse herfra er eksklusive kompetencekriterier. Disse indgår imidlertid ikke i den foreliggende sag.

retten har kompetence med hensyn til datterselskabet som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), at det ikke på forhånd kan anses for udelukket, at der forelå en sådan indflydelse.

63. Det følger allerede af mine betragtninger i punkt 48 ff. i dette forslag til afgørelse, at det andet præjudicielle spørgsmål bør besvares bekræftende, såfremt betingelserne for kontrolformodningen – som her – er opfyldt: Dette er nemlig et særdeles væsentligt indicium for, at der foreligger en »snæver forbindelse«, der begrunder kompetencen som omhandlet i Bruxelles Ia-forordningens artikel 8, nr. 1), og kan kun undtagelsesvis afkræftes.

V. Forslag til afgørelse

64. Jeg foreslår derfor Domstolen, at den under ét besvarer de to præjudicielle spørgsmål fra Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandenes øverste domstol, Nederlandene) således:

»I forbindelse med erstatningssøgsmål vedrørende overtrædelser af EU-konkurrenceretten skal retten i den retskreds, hvor moderselskabet har hjemsted, ved vurderingen af sin kompetence som omhandlet i artikel 8, nr. 1), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område med hensyn til datterselskabet, som har hjemsted i en anden medlemsstat, betragte det forhold, at moderselskabet direkte eller indirekte besidder (næsten) hele aktiekapitalen i datterselskabet, som et væsentligt indicium for, at kravene mod disse selskaber er snævert forbundne. Der kræves derfor som hovedregel ingen yderligere indicier, for at det kan bekræftes, at der foreligger en sådan snæver forbindelse.«